

16.4.2013

Dnro 1513/4/12

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Saksin

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Ulla-Maija Lindström

MASKUN KUNTAKYSELY OLI PUUTTEELLINEN, KUN KAIKILLE KUN KAIKILLE KUNTALAISILLE EI TURVATTU MAHDOLLISUUTTA OSALLISTUA SIIHEN

1

KANTELU

Kantelija arvosteli sähköpostiviestissään 18.4.2012 Maskun kunnan ja erityisesti hallintojohtajan menettelyä kuntarakennearneestyksen toimittamisessa. Kantelija ja hänen vaimonsa jäivät ilman äänestyslippuja ja äänioikeutta. Hän oli tiedustellut syytä tähän ja sai hallintojohtajalta sähköpostitse vastauksen, jonka mukaan hän oli tarkastanut kantelijan väestörekisterissä olevat tiedot ja niissä oli osoitetietojen kohdalla merkintä "lisätietoja maistraatista". Viestin mukaan, koska kantelijan osoitetiedot eivät siten olleet käytettävissä, hänelle ei valitettavasti pystytty lähettämään kyselylomaketta. Kantelija kertoi olleensa myös puhelimitse yhteydessä hallintojohtajaan. Kantelun mukaan hallintojohtaja oli puhelinkeskustelussa työkeä ja vähättelevä eikä antanut kantelijan kertoa omaa näkemystänne. Hallintojohtaja kertoi saman syyn, jonka hän oli jo ilmoittanut sähköpostiviestissään.

Lisäksi kantelija arvostelitte Maskun kunnan tiedotuslehdessä "maskulainen" julkaistua tiedotetta kuntakyselystä. Hänen mielestään tiedotteessa olisi tullut mainita laki neuvoo-antavasta kansanäänestyksestä ja mahdollisuudesta saada lain 9 §:n mukaisesti äänestysliput keskusvaalilautakunnasta tai ilmoitetusta paikasta.

- - -

3

RATKAISU

Oikeusohjeita

Kuntalain 4 luvussa säädetään kunnan asukkaiden osallistumisoikeudesta. Luvun 27 §:n 1 momentin mukaan valtuuston on pidettävä huolta siitä, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Pykälän 2 momentin mukaan osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa (4 kohta) ja järjestämällä kunnallisia kansanäänestyksiä (7 kohta).

Kuntalain 29 §:n 1 momentin mukaan kunnan on tiedotettava asukkailleen kunnassa vireillä olevista asioista, niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä, tehdyistä ratkaisuksista ja niiden vaikutuksista. Kunnan on laadittava tarvittaessa katsauksia kunnan palveluja, taloutta, ympäristönsuojelua ja maankäyttöä koskevista asioista. Asukkaille on myös tiedotettava, millä tavoin asioista voi esittää kysymyksiä ja mielipiteitä valmistelijoille ja päättäjille.

Kuntalain 30 §:n 1 momentin mukaan valtuusto voi päättää, että kunnalle kuuluvasta asiasta toimitetaan kansanäänestys. Pykälän 2 momentin mukaan kansanäänestys on neuvoo-antava.

Laissa kunnallisesta kansanäänestyksestä noudatettavasta menettelystä säädetään

menettelystä, jota noudatetaan kuntalain 30 §:ssä tarkoitetuissa neuvoa-antavissa kunnallisissa kansanäänestyksissä. Lain 2 §:n 2 momentin mukaan äänestys toimitetaan äänestysalueittain noudattaen vaalilain 8 §:n nojalla viimeksi määrättyä äänestysaluejakoa. Valtuusto voi kuitenkin päättää, että useammalla äänestysalueella on yhteinen äänestyspaikka. Pykälän 3 momentin mukaan äänestykseen voidaan osallistua myös ennakolta kirjeitse (kirjeäänestys).

Lain 5 §:n mukaan äänestysviranomaisina kansanäänestyksessä ovat vaalilain 13 §:ssä tarkoitettu kunnan keskusvaalilautakunta sekä äänestyslautakunnat. Lain 9 §:n mukaan kirjeäänestystä varten kunnan keskusvaalilautakunta lähettää viimeistään 19. päivänä ennen äänestyspäivää jokaiselle äänestysosikeutetulle, jonka osoite on tiedossa, vaalikuoren, lähetekirjeen, lähetekuoren ja laatimansa äänestysohjeet (kirjeäänestysasiakirjat).

Tapahtumista saatu selvitys

Maskun kunnanhallituksen selvityksen ja siihen oheistettujen kunnanhallituksen päätöspöytäkirjojen mukaan kunnanhallitus päätti 13.2.2012 § 30 järjestää kaikille täysi-ikäisille maskulaisille kyselyn Kunnallishallinnon rakennetyöryhmän kuntarakenneselvityksestä. Täysi-ikäisten maskulaisten otanta ajettiin 19.1.2012 päivätystä kunnan väestörekisteristä. Kunnanhallitus päätti 5.3.2012 § 60 hyväksyä kyselylomakkeen ja viitekirjeen lähetettäväksi kaikille täysi-ikäisille maskulaisille. Vastaukset tuli palauttaa viimeistään 23.3.2012, jotta yhteenveto olisi käytettävissä valtuuston kokouksessa 10.4.2012.

Hallintojohtajan selvityksen mukaan osalla väestörekisteriin kuuluvista oli osoitetietojen kohtaan merkitty "lisätietoja maistraatista". Maistraatin edustajalta saadun tiedon mukaan tällaisen henkilön osoitetiedon voi saada käyttöön kirjallisesta maistraatille tehtävään anomukseen annettavalla päätöksellä. Tietoa siitä, kuinka kauan anomusten käsittely kestäisi, ei ollut tiedossa. Anomuksia ei tehty kyselyn kireän aikataulun vuoksi. Myöskään manuaalisten kunnan asiakasrekistereiden vertaamiseen vastaanottajatiedostoon ei työmäärästä johtuen nähty mahdolliseksi. Kysely päätettiin näistä syistä järjestää käytettävissä olevien tietojen perusteella. Selvityksen mukaan kyselystä tiedotettiin Vakka-Suomen Sanomissa samalla viikolla, kun kunnanhallitus oli tehnyt asiasta päätöksen. Seuraavan kerran kyselystä tiedotettiin Maskun kunnan jokaisen talouteen jaettavassa Maskulaisessa ja siitä muistutettiin vielä seuraavassa tiedotuslehdessä.

Puhelinkeskustelua koskevan väitteen osalta hallintojohtaja selvityksessään kiisti epäasiallisen käytöksen. Hallintojohtaja oli vastannut kunnanjohtajan pyynnöstä kantelijan hänelle osoittamaan sähköpostiin ja tämän jälkeen kantelijan puheluun. Puhelun aikana hallintojohtaja kertoi kuunnelleensa kantelijan mielipiteet jopa useaan kertaan kerrottuna. Saadessaan puheenvuoron hallintojohtaja toisti samat perustelut, jotka hän oli kertonut kantelijalle lähettämässään vastausviestissä. Hänen puhelinkäyttämistään oli todistamassa samassa työhuoneessa työskentelevä viranhaltija.

Arviointi

Maskun kunnanhallituksen selvityksen mukaan kunnanhallitus päätti järjestää kaikille täysi-ikäisille maskulaisille kyselyn kunnallishallinnon rakennetyöryhmän kuntarakenneselvityksestä. Täysi-ikäisten maskulaisten otanta ajettiin 19.1.2012 päivitetystä kunnan väestörekisteristä. Kunnanhallituksen selvityksen mukaan kunnan hallinnon tiedossa oli, että osan vastaajajoukkoon kuuluvista osoitetietojen kohdalla oli väestörekisteritiedoissa 19.1.2012 merkintä "lisätietoja maistraatista". Koska tiedot maistraatista olisi saanut vain anomukseen tehdyllä päätöksellä, niitä ei tehty kireän aikataulun vuoksi. Myöskään tästä syystä tietoja ei haettu manuaalisesti kunnan asiakasrekistereistä.

Kuntakyselystä tiedotettiin aluelehdissä ja kunnan tiedotuslehdessä "maskulainen" sen kahdessa eri numerossa. Tiedotteessa kerrottiin järjestettävästä kuntakyselystä, jonka

tarkoituksena oli selvittää kuntalaisten kanta kuntarakennetyöryhmän esitykseen uudesta kunta-alueesta, jossa liitoksen jälkeen olisi yli 312 000 asukasta. Tiedotteessa todettiin, että kyselylomake lähetään kaikille 19.1.2012 18 vuotta täyttäneille kuntalaisille viikon 10 aikana ja lomakkeen viimeinen palautuspäivä on 28.3.2012. Kysely oli tiedotteen mukaan neuvoa antava ja tulokset esitellään 10.4.2012 kokoontuvalle kunnanvaltuustolle ja julkaistaan myös kunnan kotisivuilla. Yhteystiedoksi ilmoitettiin hallintojohtaja puhelinnumeroineen.

Maskun kunnanhallituksen selvityksen ja sovellettavien oikeusohjeiden perusteella kunnanhallituksen päättämässä kuntakyselyssä oli kysymys muunlaisesta kuntalaisten mielipiteen selvittämisestä kuin kuntalain 30 §:ssä tarkoitettua valtuuston päätettäväksi kuuluvasta kansanäänestyksen järjestämisestä. Menettely kuntakyselyn järjestämisessä on ollut kunnanhallituksen vapaasti päätettävissä eikä siihen tullut sovellettavaksi laki neuvoa-antavasta kunnallisissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä.

Kuntakyselystä tiedotettiin kunnan tiedotuskanavia käyttäen. Lehdissä selostettiin kyselyn tarkoitusta, sen luonnetta ja menettelyä. Kunnan hallinnon tiedossa oli, että joidenkin kuntalaisten osoitetietoja ei ehditä saada maistraatista eikä kunnan omista rekistereistä. Kuntakyselyn kohderyhmä jäi siten näiden kuntalaisten osalta puutteelliseksi. Näkemykseni mukaan kunnan tiedottamisvelvollisuuteen olisi kuulunut, että lehdissä ja mahdollisesti myös kunnan kotisivuilla julkaistuissa tiedotteissa kuntakyselystä olisi kerrottu, miten nämä kunnan asukkaat olisivat voineet saada mahdollisuuden osallistua kuntakyselyyn. Kun tällaista tietoa ja mahdollisuutta kuntatiedotteissa ei kerrottu, pidän kuntakyselyä koskevaa menettelyä tältä osin puutteellisena.

Näillä perusteilla totean, että Maskun kunnanhallituksen kuntakyselyä koskeva menettely ja sitä koskeva tiedottaminen oli puutteellinen siltä osin kuin kunnanhallitus ei ollut varmistanut, että myös niillä kuntalaisilla, joiden osoitetietoja ei ollut tiedossa, olisi ollut mahdollisuus osallistua kyselyyn. Näkemykseni mukaan aikataulun kireys ja työmäärän kasvu eivät olleet hyväksyttävä peruste laiminlyödä osan kuntalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien toteuttaminen.

Sen sijaan muilta osin asiassa ei ole ilmennyt, että Maskun kunnanhallitus päättäessään kuntakyselyn järjestämisestä toteutetulla tavalla olisi ylittänyt sille lain mukaan kuuluvan harkintavallan tai käyttänyt sitä väärin. Hallintojohtajan puhelinkäyttäytymisestä hankittu selvitys on ristiriidassa kantelukirjelmässä esitetyn tapahtumakulun kanssa. Käsitykseni mukaan asiasta ei ole syytä hankkia lisäselvitystä, minkä vuoksi väite hänen epäasiallisesta käyttäytymisestään jää näyttämättä toteen.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä esittämäni käsityksen kuntakyselyn menettelyn puutteellisuudesta Maskun kunnanhallituksen tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän kunnanhallituksen jäljennöksen päätöksestäni.